

4300 kilometrov po Poljski

Poleg redne dejavnosti, ki vključuje tedensko sestajanje in akcije prek vikenda, skrbijo taborniki tudi za stike med republikami in pokrajinami SFRJ. Odred Rožnik je kot edini predstavnik slovenskih tabornikov član BRATSKEGA ODREDA TABORNIKOV JUGOSLAVIJE in je vezan skozi odred na vrsto akcij, ki so obvezne za vse člane BOIJ. Odpiranje navzven pa nadaljuje odred tudi z mednarodnimi stiki s podobnimi organizacijami v ČSSR, na Poljskem, Veliki Britaniji, Italiji in Franciji. S poljsko taborniško organizacijo pa naše tabornike veže tudi tradicija, ki izhaja še iz let 1922—1923, ko so se pri nas prvič pojavili predvojni taborniki-skavti. To so prišli v Jugoslavijo iz Poljske. Po programu je poljska taborniška (harcerska) organizacija najbolj podobna jugoslovanski. Zato ni čudno, da so letošnjega avgusta praznovali 20-letnico medsebojnega sodelovanja med odredom Rožnik oziroma šišenski taborniki in poljskim vojvodstvom Lodž — Zvezo harcerjev Poljske iz Lodža.

Skupina harcerjev je bivala nekaj dni v Ljubljani in v Rovinju: taborniki so poljskim tovarišem pokazali del Gorenjske in Istre. Polovico avgusta pa je naša 21-članska delegacija vodnikov in mentorjev bivala pri poljskih harcerjih.

V 20-letih je šišenska organizacija sodelovala na večini pomembnejših akcij s poljskimi harcerji. Naši taborniki so prepotovali praktično vse večje kraje Poljske, razen vzhodnih, kjer imajo harcerji iz Lodža tudi taborni center ob Mazurskih jezerih. Zato je bil končni cilj potovanja po Poljski tudi ogled oziroma bivanje ob Mazurskih jezerih, v katerih neposredni bližini je tudi nekdanji Hitlerjev glavni stan — voščje jame, kot so rekli naselju, zidanem pod zemljo v kraju Ketrzyn.

Gostitelji so sprejeli Šiškarje ob meji, kjer je bilo nekdanje zloglasno koncentracijsko taborišče Oswiecim. Nemci so mu nadeali novo ime — Auschwitz. Birkenau pa je bila ena izmed njegovih 40 podružnic. Auschwitz je sedaj muzej, ki ga obiskuje na milijone ljudi vsako leto. Tudi Jugoslovani imamo tu svoj muzej v baraki številka 17. Taborniki so tu počastili spomin na ubite v tem taborišču. Po oceni na osnovi pričevanj in dokumentov je v tem taborišču ubitih prek 4 milijone ljudi. Večina so ubili kmalu po prihodu. Le redkim se je posrečilo dije časa preživeti. Celoten kompleks »državnega muzeja OSWIECIM« sestavljajo izviri objekti kot so hiša smrti, krematorij I, ruševine 4 krematorijev in plinskih komor v Birkenau kot tudi zgradbe v obeh taboriščih, taboriščne barake, stražarski stolpi, stebri z žičnato ogrado in taboriščnim vhodom. Taborniki so si ogledali tudi film o življenju — grozotah v taborišču.

VOJVODSTVO LODŽ

Lodž je eno izmed 17 poljskih republik — vojvodstev, kot jim pravijo Poljaki. Na ca 312.700 kv. m je 17 vojvodstev, v katerih prebiva prek 35 milijonov prebivalcev. Po izjavah taborniških funkcionarjev v Lodžu je vsaki deseti Poljak tabornik. S tako visokim odstotkom se Jugoslovani ne moremo pohvaliti. Taborniška organizacija je izredno razvejana, razvita, množična in ima tudi posebno podporo družbene skupnosti. Taborniki so si ogledali taboriške trgovine, ki delujejo v vsakem večjem kraju od Krakova prek Lodža, Gdanska do Varšave, kjer je centralno skladišče za športne potrebščine, taborniške strokovne delovne pripomočke, popoln taborniški krog s pripadajočimi oznakami, skratka vse, kar zahtevajo pravilniki za delo v organizaciji.

Predsednik taborniške organizacije vojvodstva Lodž, katera gostje so bili naši taborniki, je povedal, da imajo dve leti precejšnje težave, doživljajo reorganizacijo organizacije. V vsebinskem in tehničnem smislu. Doslej so imeli plačanih prek 60 funkcionarjev v Lodžu, leto dni pa nimajo več sredstev zanje. Denar so dobili le za kadre, ki vodijo materialno poslovanje. Teh je pa tudi prek 60. Težko verjamejo številkam, vendar naši delegati so jim zavidali, ko so povedali, da so prejele za letošnje letovanje nekaj prek 30 milijard starih dinarjev (preračunano v dinarje). Le harcerji so namreč dovolj kvalitetno organizirani, imajo dober program bivanja na taboru, da so jim zaupali taborjenja. Slednje pa traja po mesec dni.

Taborni centri, kot jim pravijo, so za naše pojme precej preprosto urejeni, in bolj spominjajo na naše potovalne tabore, ko taborno bivališče, začasno uredimo. O posebni tehnični opremljenosti taborov ni bilo kaj več videti ne slišati, podobno je glede tabornega programa. Ta je klasičen, sloni na življenju v naravi, spoznavanju krajev in običajev območja, kjer enota biva. Precej pozornosti pa posvečajo ljudskim običajem in pesem ter narodnim pesmim. Obdelava lesa in izkoriščanje naravnih materialov pa je gotovo zanimiva dejavnost, ki je navdušila tudi naše tabornike.

V Lodžu imajo več vil za taborniško sestajanje, bogato urejene knjižnice s svojo strokovno literaturo. Vojvodska zveza se ponaša z bogato urejeno zbirko zgodovinskih do-

kumentov in materialov, ko so jih zbirali od leta 1909 dalje, ki so začeli s prvimi skavtskimi enotami na Poljskem. V vsaki občini pa se ponašajo s posebno zidano stavbo, kjer delujejo občinske organizacije tabornikov. O strokovnem delu je bilo precej skupnih ugotovitev, saj je mladi človek v glavnem po vsem svetu enako zahteven, enako gleda na življenje, ko primerjamo delovanje taborniških organizacij. Naši gostitelji iz Lodža so prešli za zaslužno delo menda že kar vsa vojvodstva (republika) odličja, državna priznanja, ki jih na Poljskem poredko delijo, poleg tega pa imajo še vrsto priznanj, ki si jih delijo organizacije, ki vzgajajo mladino v vzhodnem bloku med seboj.

Naša delegacija je bivala v Lodžu v mednarodnem taboru skupaj z dvema delegacijama vzhodnih Nemcev, s Finci in delegacijo poljskih harcerjev. To je bil prvi tak tabor, ki pa po mnenju vodstva ni uspel. Naša skupina vodnikov in mentorjev se namreč ni mogla enakopravno meriti na raznih srečanjih s pionirji iz Nemčije in Finske. Slednjih je bilo prek 150. Taborniki so se na vseh srečanjih odrezali kot najboljši, pionirji pa še svojih domačih pesmi niso znali zapeti. Zato so Poljaki povedali, da bodo v bodoče organizirali srečanja le med taborniki.

Številni razgovori z mentorji, vodniki in načelniki enot je bila enkratna šola za celotno skupino. Poljaki so se načrtno lotili reorganizacije in se borijo za boljše kvaliteto dela, ne glede na materialno stanje. Organizacijo izredno močno podpirajo šolska vodstva, saj vidijo v taborniški osnovno organizacijo, ki navaja otroke na red in disciplino, na odgovornost; uči jih čuvati naravo in človeško okolje ter zahteva od njih veliko znanja in delavnosti. Zato je bilo moč na vseh seminarjih in drugih srečanjih srečati v glavnem le pedagoške delavce. Ti so vodili npr. tudi taborna naselja, študentje pedagoških akademij ali učiteljišč pa so vodili skupine otrok na taboru. Seveda so bili vsi plačani za to delo. Pri nas ne poznamo plačanih tabornikov ali drugih funkcionarjev. In v tem se v glavnem razlikujemo od dela poljskih tovarišev.

Skupna je bila tudi ugotovitev, da ves svet, ki se ukvarja z mladim človekom, to delo preveč površinsko obravnava. Zato ni čudno, da je najbolj delikatna kategorija članstvo v večini organizacij prav mladina od 15. do 18. leta starosti. Poskušali so najti več načinov, kako se približati tej starosti harcerjev s posebnim programom dela, kako jih animirati, vključiti v vzgojno delo ipd. Tu imamo podobne izkušnje. Pri nas se ustavi zadeva brž, ko iščemo delovne pogoje! Prostor in ustrezna oprema so osnova. Starejši mentor, animator pa bi moral biti profesionalna oseba, ki ima veselje do takega dela. Taborniški klubi s posebnimi delovnimi programi obstajajo tudi pri nas, in niso tako neuspešni. Nimajo pa materialnih pogojev za razširjenost. Zato ostaja le pri manjših klubih, ki potem nehoti ostanejo ali postanejo zaprti v ožji krog aktivnega članstva. Za mlade, ki niso nikjer vključeni v organizacijo, pa potemtakem ni možnosti za aktivnost.

MAZURI IN VOLČJE JAME

Od Auschwitza do Lodža je vrsta zanimivih krajev, ki jih pozna tudi Slovenci in Jugoslovani. Krakovska univerza je spoznala našega človeka že pred vojno. Sedaj pa tu študira, podobno kot v Varšavi, več naših bodočih umetnikov, slikarjev, kiparjev, designerjev. Poljska akademija umetnosti razvija posebno šolo; poljski plakat npr. je znan po vsem svetu.

V Krakovu, tisočletni prestolnici poljskih krajev, je naša skupina npr. srečala več Jugoslovancev, ki so tu študirali. Podobno se je ponovilo v Varšavi, kjer smo spali v taborniškem mednarodnem hotelu. Tam smo npr. srečali tudi angleške skavte, ki so prišli na simpozij o vzgoji kadrov v skavtskih organizacijah.

Na poti od Krakova do Lodža smo si ogledali zaščiteni narodni park s podzemsko jamo. Slednja za naše pojme sploh ni bila jama, vendar je za poljske razmere predstavljala nekaj posebnega in so jo zaščitili, ogradili, postavili dežurnega speleologa, turističnega vodnika, natisnili značke, razglednice, vodiča. ... Ponosno so nam pokazali večjo skalo, ki naj bi imela obliko Herkulesovega kija. Vsaka posebna votlina je imela ime po neki osebi iz grške mitologije ipd. Naši vodniki so lahko sami opazili, kako Poljaki znajo ceniti svoje znamenitosti, kakšno pozornost posvečajo še tako, nepomembni stvari. Tako pozornost do okolja, zanimivosti in predvsem do svoje zgodovine smo na vsej poti lahko nenehno spremljali.

V Čenstohovi, največjem romarskem kraju Poljske in kot prvo drugo največjem na svetu. Smo naleteli na povsem drago obliko turizma. Verniki so dobesedno oblegali posamezne objekte v tem kraju, ki ga je nekaj dni pred našo skupino obiskal sam rimski papež, tudi Poljak. Številna obeležja prisotnosti najvišjega rimskega predstavnika so še vedno spominjala na ta pomemben obisk za Poljake. Vsak Poljak mora vsaj enkrat videti Čenstohovo. Brez tega na Poljskem ne gre. Vera in Poljak je eno. Tradicija in posebna vloga cerkve med zadnjo vojno daje tem odnosom povsem drugačno veljavo kot npr. pri nas.

Številnih krajev, ki smo jih obiskali na Poljskem, še Poljaki

sami dovolj ne poznajo. Na prek 4300 kilometrov dolgi poti je skupina marsikaj videla in doživela, česar ni moč zapisati na nekaj listov papirja. Vtisi se urejajo lahko tudi več mesecev zaradi preobčutja doživetij.

Vseeno pa bo ostal nepozaben spomin na obisk zadnjega Hitlerjevega bivališča v Ketrzynu. Voščje jame je prevod iz nemščine. Naselje je prek 6000 vojnih ujetnikov gradilo več let. To je bilo tajno Hitlerjevo skrivališče. Vojaški in državni center, kamor se je zatekel proti koncu vojne. Pretirano močne utrdbe so sicer minirane, še danes vidne, pa dokazujejo o obsežnosti gradbenih del. Tak objekt bi bilo nemogoče obnoviti le za turistične namene, zato so Poljaki pustili naselje tako, kot so ga zapustili Nemci. Posamezni nosilni bloki so bili debeli tudi do 5 metrov. Na vrhu je bila nanešena zemlja, kjer so posadili travo, manjša drevesa, ki so sedaj po 45-letih že kar velika. Poseben sistem odtoknih kanalov odvečne vode je urejal vlažnost v prostorih. Vsak nemški mogotec je imel svoj bunker, ki je bil večkrat zavarovan. Samo naselje pa je imelo več zaščitenih območij, čuvanih z vojsko, ki pa ni vedela, kaj se dogaja v tem kraju. Prek 6000 delavcev, ki so gradili te objekte, so pobili in jih pokopali v množične grobove.

V naselju ni smel nihče brez posebnega dovoljenja, v same bunkerje pa tudi ne z orožjem. Kontrole so bile večkratne. Med bunkerji so vodile dokaj široke gozdne poti, nad katerimi je bila med drevesi razpeta žica, ki se jo še sedaj vidi, globoko zadrtja v drevesna debela. Na to žico so napeli ponjave v maskiranih barvah. Iz zraka se sploh ni videlo ničesar, kar bi dalo sumiti, da tu biva človek. Zato tudi izvidniška letala niso tega kraja nikoli odkrila, dokler niso Nemci sami poskušali narediti atentat na Hitlerja in se je dogodek razvedel. Celotno naselje je bilo urejeno za udobno bivanje z družbenimi objekti, z letališčem, železnico, urejeno je bilo s pitno vodo, za kuhanje idr. Tudi tu prikazujejo poseben film o življenju v tem naselju med zadnjo vojno in o grozotah, ki jih je počel nemški rajh.

Na tako dolgem potovanju ni moč uiti turističnim prvinam doživljanja. Poleg tipično taborniškega programa bivanja npr. na taboru ob Mazurskih jezerih, na mednarodnem taboru v Lodžu, v Krakovu, Varšavi in drugod, je skupina spoznala tudi današnje Poljsko. Kolikor smo se bali lakote na Poljskem, toliko bolj smo bili veselo presenečeni nad boljše prehrano kot na naših taborih; malce manj mesa in sladkarij smo videli, zato pa več drugih stvari. Večina vodnikov je bila presenečena nad hrano, ki nam jo je ponudil gostitelj. Poleg poljske kuhinje z rdečo juho in vkuhanimi testeninami, sladko solato, kislimi juhama, množico kombinacij z mletim mesom in seveda nepogrešljive herbatke (čaja), smo bili deležni tudi splošno znane evropske prehrane. Res pa je, da surovini nisi mogel dobiti v trgovinah. V hotelih in gostilnah je bila praktično vsaka hrana. Kave npr. v trgovinah nismo videli prevečkrat. Pili pa smo jo lahko povsod. Težje je bilo za klubovce, ki so želeli vsaj poskusiti pivu. Alkoholnih pijač na Poljskem ne točijo prej 13.00 uro. To bi veljalo poskusiti tudi pri nas, kjer se večkrat pritožujejo nad uživanjem alkohola med delovnim časom. ... Za naš dinar uradna menjava ponuja 0,75 zlotov. Za dolar pa je banka ponujala 112 zlotov. Na cesti pa si lahko za dolar ZDA dobil tudi 700 zlotov, ali pa tri zlate za en dinar. ... Kilogram kave je stal prek 3.300 zlotov, pol litra domače vodke pa 680 zlotov in več, če je bila vodka posebna. Kilogram sladkorja bi bil 54 zlotov, vendar takega dobiš le kilogram in pol mesečno na osebo. Kdor želi več sladkorja, ga lahko brez bonov dobi po ca. 200 zlotov. Podobno je za ostale stvari. Privetni sektor družba podpira, se pa širi in bogati. Na cesti v kioskih si lahko kupil uvoženo pijačo, ameriške cigarete, avstrijsko kavo, jugoslovanskega Cezarja, pa še kaj.

Seveda je takih primerov še precej. Pogrešali pa smo npr. novic o olimpiadi in smo nestrno pričakovali, kako se bosta uvrstila brata Petrič. Ta podatek smo dobili šele na poti domov v Avstriji. Veseli smo bili novic o rekordnem številu medalj in smo pozabili na neprespalne noči, ko smo potovali kilometre po slabših cestah, kot smo pričakovali.

Tudi dva dni bivanja na Češkoslovaškem sta nas pripravila, da tudi na vzhodu vse bolj prihaja do pomembnejših razlik med posameznimi državami. V Avstriji pa smo naleteli na zahodni kapitalizem, ki nas je na vsakem ovinku osušil za kakšno devizo. Le tedaj je bil sprejem prisrčen.

Skupina taborniških funkcionarjev, ki je to dolgo in naporno pot uvrstila v program vzgoje kadrov, je le ugotovila, kako lepo se imamo doma. Kljub temu, da nimamo vsega, kar smo si zamislili, na kar smo bili nekateri morda že navajeni. Vendar vseeno; so stvari, ki jih ne menjamo za denar, za materialne dobrine. To pa so mladi sami ugotovili, da sicer čaka vse nas še veliko dela, vendar za sedaj je ni čez samoupravno, socialistično in — nevrščeno Jugoslavijo.

To, da to mlad človek sam ugotovi, pa je verjetno pomemben uspeh mentorjev, organizatorjev le izmenjave s poljskimi harcerji, in daje taki poti posebno veljavo.